

Recull d'opinions ciutadanes: deliberació sobre el magatzem de residus nuclears

Una societat democràtica complexa va més enllà del que és una democràcia formal. Permet als ciutadans de participar en les decisions col·lectives i prendre part en els debats polítics, econòmics i administratius, amb l'objectiu de transformar el medi on viuen i tenir un cert control sobre els òrgans de govern que la regeixen. Aquest poder ha d'arribar al camp científic i tecnològic, perquè, en les decisions que cal prendre, hi han d'intervenir, a més de científics, advocats i filòsofs, també ciutadans.

Escrit per

••••• **Cristina Junyent**

Directora de la Fundació Ciència en Societat i coordinadora de la Secció de Biologia i Societat de la Societat Catalana de Biologia (IEC)

Les conferències de consens europees són reunions que inclouen els ciutadans en l'avaluació de la ciència i la tecnologia, i els donen l'oportunitat d'avaluar un determinat desenvolupament científic o tecnològic i d'aportar les seves experiències. Les més desenvolupades s'han fet a Dinamarca, d'on vam prendre el model.

En una conferència de consens, els temes que es trien pel tractament tenen pertinència social actual i contenen assumptes que comporten actituds públiques confuses, tot i que és important delimitar un sol tema de treball. Un cop decidit, s'obre una convocatòria per formar una taula de ciutadans disposats a participar-hi. Per això, se sol enviar invitacions a mil ciutadans majors d'edat seleccionats a l'atzar. Un cop

tancada la convocatòria, entre les respostes se'n selecciona un nombre que es consideri oportú (a Dinamarca, solen ser catorze), i es vigila que hi hagi diversitat d'edat, sexe, educació, lloc de treball i lloc de residència. I també posicions obertament divergents.

Les conferències duren dos caps de setmana. En el primer, els ciutadans reben una sessió informativa minuciosa sobre el tema, de manera que puguin fer preguntes qualificades als experts. Prèviament, hom els ha demanat quines són les seves inquietuds relacionades amb el tema triat i les seves implicacions. Segons les qüestions suscitées, es tria una taula d'experts, en la qual participen els ciutadans. La primera sessió informativa vol donar resposta a les inquietuds. I la taula de ciutadans, amb l'ajut d'un

equip mediador, elabora el primer esborrany del document final per a la discussió. Els experts tenen l'oportunitat d'aclarir malentesos i corregir errors objectius del document, però no poden influir en les actituds.

En la segona sessió, una segona taula de científics dóna resposta a les qüestions que encara inquieten la taula de ciutadans. El document va madurant; finalment, el tercer i darrer dia, la taula de ciutadans presenta el document al públic i a la premsa. Aquest document final de la taula de ciutadans, juntament amb l'escrit de les contribucions dels experts, són lliurats com un informe als diputats.

A Dinamarca, les conferències de consens han originat un debat públic sobre tecnologia, i els polítics s'han assabentat de les actituds, les esperances i les preocupacions del públic. A vegades, han generat un debat polític que ha originat una nova regulació, com va ser en el cas de la prohibició de l'ús de l'examen genètic abans de contractar una persona per a una feina o de contractar una assegurança.

LA SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA COM A MITJANCERA

La Societat Catalana de Biologia (SCB), filial de l'Institut d'Estudis Catalans, vol fer de medidora entre els científics i el públic. Per això, va participar en la declaració sobre els perills de tabac, amb el Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, la Fundació Alsina Bofill i la Reial Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. També ha participat en estudis sobre el tracte amb animals d'experimentació.

Ara bé, especialment a partir de la celebració del norantè aniversari, el 2002, i sobretot a través de la Secció de Biologia i Societat, hem volgut estudiar per què alguns punts de la ciència i la tecnologia no arriben bé a la societat, o ho fan de manera confusa. Per això vam dedicar les jornades anuals de la Secció de Biologia i Societat (Jornades de Santa Llúcia) a reflexionar entre professionals de la comunicació científica.

Així, el 2008 vam reflexionar sobre la comunicació dels organismes modificats genèticament i, el 2009, sobre la informació de l'ús preventiu de vacunes i del canvi climàtic; tots ells

temes sensibles entre la ciutadania i que generen posicions confrontades. En ambdues sessions vam comptar amb l'equip d'ARC Mediació Ambiental que, professionalment, va dirigir les sessions per fer-les més eficients i va elaborar un document final amb les idees més fortes. Els

documents, un cop revisats pels participants, són a l'abast general al web de les dues institucions organitzadores.

TRANSFORMACIÓ EN CONFERÈNCIA DELIBERATIVA

Per al 2010, tres institucions —la SCB, la Fundació Privada Ciència en Societat i ARC Mediació Ambiental— vam voler ser més ambiciosos. Si volem que la SCB tingui un paper de medidora entre la ciutadania i la comunitat científica, també ha de participar en el debat ciutadà. I per això vam aconseguir la col·laboració de la Direcció General de Participació Ciutadana de la Generalitat de Catalunya.

El tema triat va ser un de candent en la societat catalana: la construcció del magatzem temporal centralitzat (MTC) de residus nuclears. Vam excloure de la base de la conferència el debat sobre el model energètic, que, lògicament, és subjacent a la problemàtica que es va abordar. També vam organitzar una conferència deliberativa per conèixer les opinions de la ciutadania a Catalunya.

Per això ens vam basar en el model danès de participació ciutadana, i vam adaptar-ne la metodologia al que vam creure que era més escalcant al nostre entorn. Vam pensar d'organitzar dues sessions de tarda: una d'informativa i una de deliberativa. Així, vam convocar una taula de ciutadans, i dues taules d'experts, una per cada sessió. A la taula de ciutadans hi va haver més participants del que solen tenir les conferències daneses, però vam descartar la participació de públic aliè a la taula. També va ser menor el nombre d'experts: en van venir quatre cada jornada.

Tot i saber que el Parlament de Catalunya ja havia fet una declaració en contra de la instal·

lació de l'MTC, a la qual s'havien afegit diversos ajuntaments, sabíem que entre la ciutadania encara hi ha debat. Volíem copsar-ne les opinions diverses i recollir els arguments de totes les parts per tenir una fotografia del que pensa la ciutadania. Per això en vam dir *conferència deliberativa*.

Per formar la taula de ciutadans, la convocària es va fer arribar per mitjà de correu electrònic a municipis de les zones afectades de Catalunya, municipis que formen part de l'Associació de Municipis en Àrees de Centrals Nuclears, entitats adherides a la Coordinadora Anticementiri Nuclear de Catalunya, entitats i col·lectius que s'han pronunciat a favor i en contra de l'MTC, associacions i federacions veïnals dels àmbits de Tarragona i de les Terres de l'Ebre, entitats ecologistes, associacions veïnals i col·lectius socials dels municipis de les zones afectades, professionals de l'àmbit universitari, de la recerca i l'ensenyament relacionats amb la SCB i membres de l'Associació Catalana de Comunicació Científica.

LES JORNADES

En la sessió informativa, que va tenir lloc el 14 de setembre, quatre especialistes de camps relacionats amb el tractament i el transport de residus radioactius, la salut i l'epidemiologia, el control ambiental de les radiacions i els aspectes econòmics i financers de la gestió dels residus i de l'impacte territorial, van aportar els continguts bàsics que van servir per preparar la sessió de debat posterior.

En aquesta primera sessió, es van recollir les preguntes i inquietuds dels participants i es va elaborar una bateria de qüestions a tractar en la que va ser, pròpiament, la conferència delibera-

tiva, el 7 d'octubre. La segona taula de ponents va donar resposta, bàsicament, a qüestions de percepció, seguretat i finançament.

A partir de la informació recollida durant la primera jornada, el recull de les inquietuds de la taula de ciutadans i les respostes dels experts en la segona sessió, hem elaborat un document que, un cop revisat pels participants, ha estat lliurat al Consell Assessor del Parlament per a la Ciència i la Tecnologia, perquè arribi al Parlament de Catalunya. Aquest document es troba a disposició pública a Internet (<http://www.cienciaensocietat.org>), i també la gravació de les sessions, les ponències i tots els documents generats en aquesta primera conferència deliberativa.

Participants de la taula de ciutadans, com també de les dues taules d'experts, van manifestar la satisfacció per haver pogut participar en una sessió en la qual havien manifestat les seves inquietuds, i tenien la certesa que arribaria a la classe política dirigit.

Cal encara un esforç més gran, amb voluntat pública unitària, perquè la nostra societat adquireixi el coneixement científic requerit per participar en decisions que l'afecten. Deia Indro Montanelli que la formació d'una opinió pública és la condició fonamental del funcionament d'una democràcia. Hauria de funcionar també amb la ciència. I

Les inquietuds de la taula de ciutadans

La bateria d'inquietuds i de preguntes del públic pel que fa a la instal·lació d'un MTC es presenten a continuació.

Sobre seguretat i riscos d'un MTC

Amb relació a la instal·lació de l'MTC

Quins són els riscos d'un MTC? Són més segurs que altres sistemes d'emmagatzematge (sistemes actuals, piscines a les centrals nuclears, magatzems temporals individualitzats [ATI]) i per què? Els possibles emplaçaments escollits són els que tenen un risc geològic o hidrològic menor? Quines mesures en garanteixen la seguretat?

Atès que el combustible irradiat al nucli dels reactors conté plutoni 239 (Pu-239), amb un període de semidesintegració superior als 21.000 anys, com es pensa garantir la seguretat del combustible irradiat durant deu períodes de semidesintegració i com es pensa anul·lar el risc de proliferació associat a la recuperació del plutoni per fer bombes atòmiques?

Amb relació al transport de residus fins a l'MTC

Quines conseqüències pot tenir per a la salut pública el transport de residus? Quin és el risc d'accident durant el transport?

Amb relació als sistemes d'informació sobre la seva seguretat

Quins són els sistemes d'informació previstos sobre la seguretat dels MTC (comparativament amb territoris amb més radiació natural)? Les mesures de seguretat són públiques? Què signifiquen els termes *percepció del risc* i *tolerància*?

Amb relació a la població del voltant

Quins són els resultats de l'anàlisi de les mostres d'aliments i del sòl de les xarxes de vigilància? Hi ha mesuradors de radiació (de baix cost) a escala particular?

Sobre el finançament del magatzem nuclear

Amb relació a l'impacte econòmic

Quins avantatges i dèficits econòmics comporta aquesta instal·lació? Quin és l'impacte econòmic sense tenir en compte el parc tecnològic?

Quins són els beneficis i els costos socials relacionats amb l'MTC, el centre de recerca i el possible parc empresarial? La ubicació a Ascó del centre tecnològic associat al MTC es pot supeditar a una bona acollida per la comunitat local i a la fluïdesa de l'activitat docent i d'investigació de les universitats i la indústria localitzada a les grans ciutats?

Com es reparteixen els beneficis econòmics que comporten? Els avantatges es poden veure afectats per una situació de crisi econòmica?

Amb relació al finançament

Quina és la inversió total per a la construcció d'un MTC? Quins són els responsables del finançament en la gestió dels residus d'alta activitat (RAA) a llarg termini? Com es pot garantir el finançament de l'MTC, com també dels centres d'investigació i tecnològics associats?

Amb relació als costos

L'MTC pot tenir una repercussió negativa sobre altres sectors econòmics, com ara el turisme o l'agricultura? Els costos econòmics de l'energia nuclear n'ajornen el pagament a generacions futures?

La compensació per la instal·lació d'un MTC o d'una central nuclear és justa? Amb compensació desapareix la por?

Amb relació als llocs de treball que comporten

Quins són els llocs de treball d'alta qualificació associats a la instal·lació d'un MTC?

